

1-TOM, 11-SON

**MOLIYAVIY SALOHIYATNI BAHOLASHDA BARQARORLIK VA KREDIT
LAYOQATNI TAHLILI**

**Yusupov Fayzulla Yoqubovich
QarMII mustaqil tadqiqotchisi**

Moliyaviy salohiyatni baholashda to'lov qobiliyati, moliyaviy barqarorlik va kredit layoqatliligini tahlil qilish va baholash masalalariga alohida e'tibor qaratildi. Umumiy qabul qilingan likvidlik koeffitsientlaridan foydalanish aniqlanadi.

Buxgalteriya hisobi biznesning uzluksizligini taxmin qilish hisoblanadi. Baholash likvidlik koeffitsientlarini hisoblashga emas, balki pul oqimlarini o'rganishga asoslangan bo'lishi kerak.

Bugun biz dunyoda manfaatlar kurashi, raqobat kuchayib borayotgan, xalqaro vaziyat keskinlashib borayotgan shiddat bilan o'zgarib borayotgan davrda yashayapmiz.

Viloyatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning siyosiy maqsadlaridan biri uzoq muddatli istiqbolda bunday rivojlanishning muayyan ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqish va tasdiqlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun bir qator vazifalar qo'yilishi va hal etilishi kerak bo'lib, ularning eng muhimi, bizning fikrimizcha, mintaqaning moliyaviy-iqtisodiy salohiyatidan foydalanish samaradorligini oshirishning shunday metodologiyasini yaratish vazifasidir. hududning moliyaviy-iqtisodiy rivojlanishini samarali nazorat qilish tizimining ishlashi, shuningdek, hududiy davlat hokimiyati organlarining davlat boshqaruvi organlarining hududiy va iqtisodiy rivojlanishining holati va istiqbollari to'g'risida qarorlar qabul qilishlari uchun dolzarb va tasdiqlangan boshqaruv ma'lumotlari bilan ta'minlash tizimining ishlashidir.

Mintaqa iqtisodiyoti, uning tarmoqlari, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning ijtimoiy ehtiyojlarni qondirish, ishlab chiqarish va iste'molni rivojlantirishni ta'minlash maqsadida tovar va xizmatlar yaratish bo'yicha faoliyatni amalga oshirish qobiliyati sifatida ham aniqlash mumkin.

Mintaqaning iqtisodiy salohiyatining mohiyatini aniqlashga qaratilgan ko'plab yondashuvlar ham uni ikki tomondan ko'rib chiqishga imkon beradi: resurs komponenti va samarali komponent sifatida. Birinchi holda, bu mintaqaning resurslari yig'indisi, ikkinchidan, mintaqaning ushbu resurslardan samarali foydalanish qobiliyati.

Bugungi kunda institutsional boshqaruvning nazariy va amaliy sohasida faoliyatning yakuniy natijasiga e'tibor qaratish metodologiyasi hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, cheklangan moddiy va moliyaviy resurslar uchun raqobatning mashhur sharoitida dinamik rivojlanayotgan tizimlar uchun juda xosdir.

1-TOM, 11-SON

Natijaga yo'naltirilgan yondashuv nafaqat xarajatlar, balki mintaqada byudjet resurslarini shakllantirish bilan bog'liq muammolarni eng oqilona hal qilish imkonini beradi. Bunda soliq yuki investitsiya faoliyatiga ta'sir etuvchi dastak, uning kamayishi esa tegishli ravishda mintaqaviy rivojlanish dasturlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash shakli sifatida qaraladi .

Etakchilikning sifat darajasini baholash uchun sifat baholanadi:

- byudjetni rejalashtirish;
- byudjet ijrosi;
- qarzni boshqarish;
- munitsipalitetlar bilan moliyaviy munosabatlar;
- davlat xizmatlarini ko'rsatish;
- davlat mulkini boshqarish;
- byudjet jarayoni.

Byudjet doirasida moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlarini baholash rasmiylashtirilgan asosda amalga oshiriladi. Moliyaviy rejalashtirish va xarajatlar moddalarini boshqarishni sifatli baholash ko'rsatkichlari muhim ahamiyatga ega; Bularga quyidagilar kiradi:

1. Subyekt budjetining jami kassa ijrosining bazaviy davrdagi xarajatlar bo'yicha rejali ko'rsatkichlardan yakuniy chetlanishi;

2. Subyekt byudjetining amalda bajarilishining xarajatlar bo'yicha rejalashtirilganidan chetga chiqishini bazaviy davr uchun foizlarda hisobga olish . Hisoblangan ko'rsatkichlarga muvofiq xarajatlarning barcha moddalariga moliyaviy bog'liqlik va samaradorlikning individual bahosi beriladi.

Fikrimizcha, bunday ob'ektlarni boshqarish muammolarini hal qilishda qat'iy hisobga olinishi kerak bo'lgan yirik va murakkab tizimlarning xususiyatlarini ta'kidlash kerak. Fundamental mahalliy tadqiqotlar ob'ektiv ravishda isbotladiki, ushbu sinf tizimlarini matematik model yoki ularning xatti-harakatlarining algoritmi shaklida to'liq tasvirlab bo'lmaydi, shuningdek ularga ikkilamchi jarayonlarning yuqori ta'siri bor, bu esa ma'lumotlarni olishni sezilarli darajada murakkablashtiradi. Moliyaviy holat va ko'rsatkichlar tizimini tashkil etuvchi mezonlar nuqtai nazaridan tahlil qilish bosqichlari 1-jadvalga keltirilgan.

1-jadval

Moliyaviy holat va ko'rsatkichlar tizimini tashkil etuvchi mezonlar nuqtai nazaridan tahlil qilish bosqichlari.

1-TOM, 11-SON

Taklif etilayotgan usulning bosqichlari tashkilotlarning moliyaviy holatini tahlil qilish	Tahlil vazifalari	Kompleks baholash ko'rsatkichlari
1. Moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlari tizimini tahlil qilish	Tashkilot moliyaviy-iqtisodiy tsiklning qaysi bosqichida ekanligini aniqlang: u rivojlanishni namoyish etadimi yoki aksincha, pasayish va hokazo.	Sotishdan tushgan daromad; yalpi foyda (zarar), sotishdan olingan foyda (zarar); soliq solishdan oldingi foyda (zarar); Sof daromad (zarar); sotilgan mahsulot rentabelligi, sotish rentabelligi, aktivlarning rentabelligi, rentabellik aktsiya qiymati
2. Tashkilotning mulkiy holati va tadbirkorlik faoliyatini tahlil qilish	Balansning o'sishi ishlab chiqarish ko'lamining kengayishini ko'rsatadimi yoki yo'qligini aniqlang	Balans valyutasi dinamikasini sotish va foyda o'zgarishi bilan solishtirish natijasi. Oborot koeffitsientlari va mobil kapital aylanmasining davomiyligi va kreditorlik qarzlari
3. Pul oqimlarini baholash asosida tashkilotning to'lov qobiliyatini tahlil qilish	Foyda sifatini va tashkilotning to'lov majburiyatlarini bajarish darajasini baholang	Koeffitsientlar: joriy faoliyatdan olingan sof pul oqimi va sotishdan olingan foyda nisbatlari; joriy faoliyatni moliyalashtirish; qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash; foyda sifati; debitorlik qarzlarning o'sish sur'atlari nisbati va sotish hajmi 1
4. O'z kapitalining rentabelligi bo'yicha moliyaviy barqarorlikni tahlil qilish	Moliyaviy salomatlikni yaxshilash yoki leverage orqali operatsiyalarni kengaytirish imkoniyatlarini o'rganing va keyin kechiktirilgan to'lovlar ehtimolini baholash	Moliyaviy mustaqillik koeffitsienti; moliyaviy leverajdan foydalanish; umumiy kapitalning rentabelligi; qarzga olingan resurslarning o'rtacha tortilgan nominal narxi boyqushlar; moliyaviy leverage ta'siri 2
5. Reyting asosida tashkilotning kreditga layoqatliligi va investitsion jozibadorligini baholash yig'lab yuborish usullari	Ko'rsatkichlarning haqiqiy qiymatlari modelda tavsiya etilganlarga mos kelishi yoki mos kelmasligi asosida tashkilotni tasniflang. u yoki bu reyting guruhi	Baholash modeli 3

Mintaqaviy iqtisodiyot samaradorligini o'lchashning bir necha usullari mavjud.

1-TOM, 11-SON

Mintaqaviy iqtisodiyot samaradorligini o'lchashning resurs usuli o'zaro almashinadigan resurslardan foydalanishga yo'naltirilgan, tannarx usuli - resurs salohiyatining ma'lum bir qismini iste'mol qilishga qaratilgan bo'lib, u bog'liq iqtisodiy natijalar va xarajatlarni hisoblashda hisobga olinadi. Shunday qilib, resurs usuli hududiy iqtisodiy kompleks aktivlarining rentabelligini, uning tarkibiy qismlarini foyda nisbatida (sof moliyaviy natijani asosiy va aylanma mablag'larning o'rtacha yillik qiymati yig'indisiga) aniqlaydi. Xarajat usulida asosiy vositalarni iste'mol qilishning umumiy tannarx ko'rsatkichlari, aylanma mablag'larning moddiy elementlari iste'mol qilinadigan resurslar samaradorligining umumiy darajasini aniqlashda xarajatlar sifatida xodimlarning mehnat resurslaridan foydalaniladi.

Moliyaviy potentsial quyidagilar uchun amalga oshiriladi:

- hududlarni zarur moliyaviy resurslar bilan ta'minlash;
- moliyaviy oqimlarni kuchaytirish maqsadida moliya tizimi sub'ektlarini rag'batlantirish;
- mintaqa iqtisodiy tizimining xo'jalik yurituvchi sub'ektlari resurslari qiymatining nisbati o'zgarishi;
- moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan foydalanish jarayonini nazorat qilish;
- turli tahdidlardan sug'urta qilish.

